

Geert van de Ven: De vierde vaardigheid

‘Laten we eens beginnnen de Nederlandse taal, cultuur en geschiedenis veel serieuzer te nemen,’ roept Paul Scheffer in het midden van een betoog in *NRC Handelsblad* dat de onheilspellende titel het ‘multiculturele drama’ draagt. Waar Scheffer spreekt over de maatschappelijke positie van migranten in Nederland vind ik de alarmtoon begrijpelijk. Inderdaad: er is sprake van schrijnende maatschappelijke ongelijkheid. De werkloosheid onder allochtonen bijvoorbeeld is op elk onderwijspeil hoger dan onder autochtonen. Migranten zijn in de ogen van werkgevers nog steeds een risicofactor, men brandt er liever de vingers niet aan. Maar ik voel me onplezierig bij de aangedragen oplossingen van Scheffer. Hij pleit voor een nieuw soort fierheid op *onze* cultuur en *onze* taal zodat *we* een coherent en wervend rolmodel kunnen vormen voor de allochtoon op drift in een cultuurrelativistische samenleving. Vandaar zinnen als de volgende: ‘We zeggen te weinig over onze grenzen, koesteren geen verhouding tegenover het eigen verleden en bejegenen de taal op een nonchalante manier.’ Of: ‘We moeten een groot vraagteken plaatsen bij het onderwijs in eigen taal en cultuur. Is het niet veel zinvoller de achterstand in beheersing van het Nederlands met alle mogelijke middelen op te heffen?’ Vandaar ook de oproep tot een veel serieuzere aanpak van het Nederlandstalige culturele erfgoed. Waar de oproep tot een radicale aanpak van de maatschappelijke problemen me aanspreekt, werkt al die ernst over ons erfgoed en onze taal onbedwingbaar op mijn lachspieren. Tussen de schuifdeuren speelt immers ook een slecht gespeeld klein Hollands drama waar het Spaanse Endemol een puntje aan kan zuigen.

Zoals de CDA-politicus die in een debat over naturalisatie op hoge toon beweert dat de

Nederlandse nationaliteit iets is om trots op te zijn. ‘Geen wegwerpartikel dus,’ voegt hij er voor de zekerheid nog aan toe. In de naturalisatietoets mag daarom niet worden volstaan met een test van enkel de mondelinge taalvaardigheid. ‘Inderdaad’, valt zijn vvd-collega het trotse kamerlid bij, ‘in het *containerbegrip* kennis van de Nederlandse taal zijn drie vaardigheden vervat: spreken, lezen en schrijven.’ De vierde vaardigheid is freudiaans vergeten. Luisteren is niet de sterkste kant van de heren politici. ‘Het is een eenzijdige discussie aan het worden,’ constateert Mirza in *De Volkskrant* ‘en het lijkt alsof je achter de rug van degenen praat die er niet zijn. (...) In die discussie hoor je vaker ongepaste woorden. Een voorbeeld: «de stok». Er wordt gesuggereerd dat er een stok achter de deur gezet moet worden om ouders te dwingen thuis Nederlands te spreken.’ In tegenstelling tot veel andere media liet *De Volkskrant* migranten zelf aan het woord over de (on-)mogelijkheden tot integratie. Wat blijft er in hun ogen heel van alle eisen en veronderstellingen vanuit de zogenaamde Nederlandse monocultuur? Een kleine bloemlezing:

- *Thuis verplicht Nederlands spreken:*
Zohra Acherat (psychiater) spreekt thuis Marokkaans met haar dochter van anderhalf: ‘Zonder die taal kan ze niet met haar grootouders en met mensen van mijn geboortegrond praten. Dat wil ik niet.’

Mirza (columnist): ‘Stel dat ouders thuis alleen verplicht Nederlands spreken, dan wordt dat een taal waarin een allochtoon zijn haat uit. Het is niet verstandig als allochtone ouders thuis alleen Nederlands spreken. Omdat die ouders hun kinderen niet snel genoeg bij kunnen houden, zal dat een negatieve invloed op hun taalontwikkeling hebben. Bovendien is het een rijkdom als die kinderen ook in de taal van hun ouders kunnen spreken. (...) We waren een groep van zeven gezinnen met dertien kinderen toen we naar Nederland kwamen. (...) Niet één van de ouders sprak thuis Nederlands. Nu, na elf jaar, spreken die kinderen uitstekend Perzisch, maar hun Nederlands is honderd keer beter.’

- *Allochtone kinderen verplicht met twee jaar naar de crèche:*

Ruben Gowrincham (publicist): 'Ze geven allochtonen het gevoel dat ze constant examen moeten doen en dat ze voortdurend een zware onvoldoende halen.' (...) Het voorstel allochtone kinderen al op de crèche verplicht Nederlands te leren vindt hij 'buitengewoon zot'. 'Straks bedenken ze nog een prenatale taaltoets.'

- *Een goede taalvererving leidt tot werkgelegenheid:* Kadir Canatan (cultureel antropoloog): Hij slaagde na vier jaar voor de sociale academie. (...) Maar hoeveel brieven hij ook schreef, hij werd niet uitgenodigd. Hij besloot culturele antropologie te gaan studeren. In 1993 studeerde hij af. Opnieuw schreef hij brieven. (...) Hij heeft nu tot 1 mei een deeltijdcontract als onderzoeker aan de universiteit van Utrecht. Canatan geeft toe dat hij teleurgesteld is. 'Ik heb alles gedaan. Tien jaar studie, taallessen, cursussen solliciteren en vergader-techniek. (...) Maar personeelsfunctionarissen blijven kleurenblind.'

- *Assimilatie lost alle cultuur- en taalproblemen op:* Çoskun Çoruz (jurist): Hij hoort van Nederlanders dat hij perfect is geïntegreerd. 'Ze zeggen: «Jou bedoelen we niet. Het zijn die andere allochtonen die zich niet aanpassen.» Dan denk ik aan mijn ouders die er niet zo flitsend uitzien als ik. Mijn moeder met haar hoofddoek, mijn vader die op zijn vijftigste nog Nederlands probeerde te leren. Zij hebben wel hun beste jaren opgeofferd voor de welvaart van Nederland. Dat men zo over hen praat, doet me pijn.'

Kadir Canatan: Schnabel (directeur Sociaal Cultureel Planbureau) en Scheffer zijn in zijn ogen vertegenwoordigers van de monocultu-risten die weer in opmars zijn. (...) 'Nederlanders zien de versnipperde migrantengemeen-schap als een islamitisch blok. Ze creëren een vijand die er niet is (...). Ik geloof dat culturen wél te verenigen zijn, omdat ze dynamisch zijn. Daarnaast geloof ik dat culturen heel belangrijke gemeenschappelijke elementen hebben. (...) Imams in Nederland ervaren de secularisatie als een bevrijding. In Turkije kregen ze van het ministerie van godsdienst-

zaken instructies voor de vrijdagspreek. Hier zijn ze vrij.'

Wie deze geluiden op zich laat inwerken, komt tot de conclusie dat de moedertaal en cultuur raken aan de wortels van iemands bestaan. Dat het niet past tot diep in de privé-sfeer te bepalen hoe iemand daarmee om dient te gaan. Dat er dynamiek dient te komen in de beschrijving van toetsbare een-vormige culturele identiteiten en in tot drie cijfers achter de komma vastgestelde recepten voor taalvererving.

Tot het zover is toch maar blijven lachen (in *quiet desperation*): staatssecretaris Cohen gaat bloedserius in op de vraag van een journalist of een tot Nederlander te naturaliseren bui-tenlander het bordje *fietsen dus niet brommen* moeten kunnen lezen. En het stembiljet? Je vraagt je af: in wiens belang?

Literatuur

Mesters, B., 'Wij kunnen uit twee bronnen putten'. Interview met C. Coruz, in: *De Volkskrant*, 26 februari 2000.

Mesters, B., 'Dynamische culturen zijn te verenigen'. Interview met K. Canatan, in: *De Volkskrant*, 7 maart 2000.

Mesters, B., 'Bemoeizucht zit in de Nederlandse genen'. Interview met Z. Acherat, in: *De Volkskrant*, 15 maart 2000.

Mirza (Kader Abdolah), 'Praten' in: *De Volkskrant*, 13 maart 2000.

Scheffer, P., 'Het multiculturele drama', in: *NRC Handelsblad*, 29 januari 2000.

Internetlink voor een overzicht van de discussie rond het multiculturele drama:

www.nrc.nl/w2/lab/multicultureel/discussie.html